

SLRO

Stichting voor
Leermiddelenontwikkeling
Reformatorisch Onderwijs

Visie op leermiddelen

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Mens- en wereldbeeld	4
2.1 Wat is een mens- en wereldbeeld?	4
2.2 Het christelijke mens- en wereldbeeld	4
2.3 Christen zijn in een seculiere samenleving	5
3. Uitgangspunten voor leermiddelen	8
3.1 Algemeen	8
3.2 Doelen	8
3.3 Pedagogische basis	9
3.4 Didactische basis	9
3.5 Samenstelling	9
3.6 Inhoud	10

T 06 517 58 522
M info@slro.nl
I www.slro.nl

Kantooradres
Ambachtstraat 1
2922 CA Krimpen aan den IJssel

Vestigingsadres
Albert Schweitzerlaan 6
4281 LT Andel

KVK 80864988
RSIN 861830064
IBAN NL49 RABO 0363 6491 66
t.n.v. Stichting voor
Leermiddelenontwikkeling Reformatorisch
Onderwijs

© Stichting voor Leermiddelenontwikkeling
Reformatorisch Onderwijs (SLRO)
11 april 2023
Vormgeving: Aanjagers - Bodegraven

1. Inleiding

Leermiddelen zijn niet neutraal. Elk leermiddel wordt gemaakt vanuit een bepaald mens- en wereldbeeld en geeft daar iets van mee aan de leerlingen. Bijvoorbeeld door de thema's die gekozen of gemeden worden, de woordkeuze en framing, de illustraties, of de pedagogische en didactische visie achter het leermiddel. Voor scholen is het dus belangrijk een leermiddel te gebruiken dat past bij wat ze zelf over willen dragen.

Missie SLRO

De SLRO draagt zorg voor de ontwikkeling van leermiddelen voor christelijke basisscholen op reformatorische grondslag. Deze scholen hebben

ze als christen leren reflecteren op de seculiere cultuur van deze tijd, die op allerlei manieren ook hun wereld binnenkomt. We beseffen daarbij dat we zelf het resultaat niet kunnen maken. Het is

De SLRO draagt zorg voor de ontwikkeling van leermiddelen voor christelijke basisscholen op reformatorische grondslag. Met onze leermiddelen willen we eraan bijdragen dat leerlingen gefundeerd worden in een christelijke wijze van denken en leven.

als doel dat leerlingen God en hun naaste leren liefhebben en dienen en dat ze als christen verantwoordelijkheid leren dragen in de samenleving. In het onderwijs op de scholen vervult de leerkracht als gezagsdrager, identificatiefiguur en gids een belangrijke rol. De SLRO ondersteunt leerkrachten door leermiddelen te laten ontwikkelen die passen bij het doel van de school. Met onze leermiddelen willen we eraan bijdragen dat leerlingen gefundeerd worden in een christelijke wijze van denken en leven en dat

God Die de wasdom geeft. We bidden dat Hij ons werk wil zegenen en gebruiken.

Doel van dit document

In dit document beschrijven we een aantal uitgangspunten voor de leermiddelen die we laten ontwikkelen. Deze zijn bedoeld om richting te geven aan uitgevers en ontwikkelaars. Het document is daarnaast bedoeld om onze visie te delen met schoolbesturen, leerkrachten, kerkeraden en andere betrokkenen bij het onderwijs.

2. Mens- en wereldbeeld

De SLRO draagt zorg voor leermiddelen met een christelijk mens- en wereldbeeld. In dit hoofdstuk gaan we eerst kort in op de vraag wat een mens- en wereldbeeld is (2.1). Vervolgens omschrijven we het christelijke mens- en wereldbeeld (2.2). Ten slotte geven we onze visie op het voorbereiden van leerlingen op de samenleving, waarin seculiere opvattingen over mens en wereld dominant zijn (2.3).

2.1 Wat is een mens- en wereldbeeld?

Een mensbeeld is een omvattende kijk op wat het betekent om mens te zijn. Het begrip is nauw verwant met het begrip wereldbeeld: het geheel aan opvattingen over het bestaan van de mens in zijn omgeving. Een mens- en wereldbeeld geeft antwoord op grote vragen van het leven, zoals waar we vandaan komen en waartoe we op aarde zijn, waarom er kwaad en lijden is in de wereld en hoe we dat kunnen oplossen. Zo'n beeld geeft houvast en oriëntatie. Het helpt je te bepalen wat je belangrijk vindt en is de basis voor je beslissingen.

2.2 Het christelijke mens- en wereldbeeld

Schepping

Het christelijke mens- en wereldbeeld heeft als uitgangspunt dat God bestaat en dat de wereld van Hem is. God heeft de wereld uit niets geschapen en Hij onderhoudt en regeert de wereld. De mens is geschapen als kroon op de schepping, om heerschappij te hebben over de aarde en met God in gemeenschap te leven.

Zondeval

De eerste mens, Adam, leek op God. Hij bezat kennis, gerechtigheid en heiligheid. Door te zondigen heeft hij zich echter moedwillig van God afgekeerd. We noemen dit de zondeval. Hierdoor is het beeld van God in Adam en zijn nageslacht verwoest. Er is niemand meer die goed doet of naar God vraagt. Door de zonde moet ieder mens sterven. Ook de schepping lijdt door de zonde van de mens. Het goede dat er toch nog is in de

wereld, ontvangen we uit genade van God.

Herscheping

God heeft de wereld zelfs zo lief, dat Hij een weg geopend heeft tot behoud. Jezus Christus, Gods Zoon, is naar de aarde gekomen om te lijden en te sterven voor de zonden van mensen. Door Zijn offer kunnen we weer tot kinderen van God worden aangenomen. Niet iedereen is een kind van God. Daarvoor is wedergeboorte, bekering en geloof nodig. Wedergeboorte wil zeggen dat iemand tot een nieuw mens wordt gemaakt. God eist van elk mens dat hij zich tot Hem bekeert, maar door de zondeval wil en kan een mens dat niet. Wedergeboorte is dan ook een wonder van God, door de Heilige Geest in een mens gewerkt. Mensen hebben wel de verantwoordelijkheid om hun zaligheid te zoeken.

Gezag van de Bijbel

God maakt zich aan ons bekend in de schepping en in het bijzonder in de Bijbel. De Bijbel is het levende Woord van God, dat gezag heeft op alle terreinen van het leven. In de Bijbel kunnen we alles leren over Gods heilsplan. De Bijbel leert ons ook hoe God door ons gediend wil worden. De Heere Jezus vat dat als volgt samen: God liefhebben boven alles en je naaste als jezelf. Bij een christelijke levenswijze horen waarden als liefde, blijdschap, vrede, lankmoedigheid, goedertierenheid, goedheid, geloof, zachtmoedigheid, matigheid (Galaten 5:22).

Gerichtheid op de toekomst

Het christelijke mens- en wereldbeeld kenmerkt zich door een gerichtheid op de toekomst. God geeft ons een taak op aarde die we getrouw moeten vervullen, zonder uit het oog te verliezen dat we op doorreis zijn naar de eeuwigheid. Dit

leven is tijdelijk. Wie een kind van God is, zal na dit leven eeuwig volkomen zaligheid bezitten. Er is echter ook een keerzijde voor hen die niet in Christus zijn. Hen wacht de eeuwige rampzaligheid.

Individu en relationeel wezen

De mens wordt in de Bijbel getekend als individu en als relationeel wezen. Elk mens heeft eigen kenmerken en gaven, hij draagt persoonlijk verantwoordelijkheid en moet persoonlijk gered worden. Tegelijk is elk mens geschapen in relatie: tot God, tot zichzelf, tot de naaste en tot de schepping. Ontplooiing van een individu moet in dienst staan van God en de ander/het andere. De relatie met God is het meest fundamenteel; vanuit die relatie bloeien andere relaties op. De mens is ook een afhankelijk wezen. Kinderen

komen hulpeloos op de wereld. Hun ontwikkeling is voor een groot deel afhankelijk van de relatie met hun ouders en andere opvoeders. Ook volwassenen zijn op elkaar aangewezen en hebben anderen nodig om volwaardig mens te zijn. We zijn bovenal in alles afhankelijk van God.

2.3 Christen zijn in een seculiere samenleving

Leerlingen groeien op in een samenleving waarin het christelijke mens- en wereldbeeld voor een groot deel verdrongen is door visies zonder God of zonder de God van de Bijbel. Het voert te ver om daar in deze uitgave uitgebreid op in te gaan. We illustreren de verschillen in denken slechts aan de hand van een aantal overtuigingen. Het

zal duidelijk zijn dat andere denkwijzen ook vaak leiden tot andere keuzes en andere leefwijzen. De ons omringende cultuur komt op allerlei manieren ons leven binnen. Ook kinderen worden

verbinden en ernaar te leven. Daarnaast willen we ze leren dat er ook andere manieren van denken en leven zijn, dat ze die leren herkennen en erop leren reflecteren. Andere opvattingen

Christelijke overtuigingen

Mensen zijn door God met een doel geschapen.

Gods Woord is de waarheid en norm voor ons handelen.

Mensen en samenlevingen bloeien op als we leven naar Gods wetten.

We hebben niets wat we niet van God ontvangen hebben.

Niet-christelijke overtuigingen

Mensen zijn het product van processen en toevallige samenlopen in de natuur.

Waarheid en moraal zijn constructies van mensen.

Mensen en samenlevingen bloeien op als ieder kan leven zoals hij wil.

De samenleving, het eigen leven en succes zijn maakbaar.

ermee doordrenkt, via media, games, boeken, enzovoort. Het is onmogelijk hen af te schermen van alles wat niet in het christelijke wereldbeeld past. Dat is ook niet het doel van onze leermiddelen. Kinderen moeten leren leven in de huidige samenleving en leren communiceren met andersdenkenden. Het verlangen van het christelijk onderwijs op reformatorische grondslag is dat ze dat als christen zullen doen. Daarom zijn onze leermiddelen er in de eerste plaats op gericht het christelijke mens- en wereldbeeld over te dragen en kinderen te stimuleren om zich daaraan te

en levenswijzen komen dus, waar relevant, aan de orde in onze leermiddelen, in een mate en op een manier die bij de leeftijd van de leerlingen past. We willen er echter niet aan bijdragen dat ze onbewust doorsijpelen in de hoofden en harten van onze leerlingen omdat ze niet ter discussie worden gesteld. Als ze aan de orde zijn, hoort daar altijd reflectie bij vanuit christelijk perspectief.

3. Uitgangspunten voor leermiddelen

Mede op basis van de vorige hoofdstukken beschrijven we hieronder een aantal uitgangspunten voor onze leermiddelen. We beperken ons in hoofdzaak tot richtingwijzers die betrekking hebben op het eigene van de leermiddelen SLRO, namelijk de identiteit.

3.1 Algemeen

- Bij de rol van de christelijke leerkracht hoort dat hij of zij eindverantwoordelijk is voor de les en de regie heeft. Leermiddelen zijn helpend, ze zijn geen keurslijf. Ze laten ruimte om vanuit het curriculum en op basis van de leerdoelen een persoonlijke inkleuring te geven aan de les. Tegelijk krijgen minder ervaren leerkrachten voldoende handvatten om goede keuzes te maken, bijvoorbeeld via de handleiding.
- De leermiddelen zijn bruikbaar in scholen met verschillende onderwijskundige concepten en met verschillende doelgroepen (enkele groepen en combinatiegroepen, regulier basisonderwijs en speciaal (basis)onderwijs.)

3.2 Doelen

De lesstof wordt aangeboden vanuit de christelijke identiteit en met eigen accenten. Hierbij wordt ook rekening gehouden met de door de overheid vastgestelde kerndoelen.

De leermiddelen dragen bij aan de volgende identiteitsgebonden doelen:

- De leerlingen leren Gods schepping kennen, liefhebben en bewonderen.
- De leerlingen worden gefundeerd in een Bijbelse manier van denken en leven.
- De leerlingen leren andere manieren van denken en leven (her)kennen en erop reflecteren vanuit christelijk perspectief.
- De leerlingen leren om als christen deel te nemen in en bij te dragen aan de samenleving.

3.3 Pedagogische basis

De leermiddelen dragen bij aan het doel om kinderen te vormen tot verantwoordelijke mensen, die God en hun naaste dienen.

Daarbij zijn de volgende pedagogische notities belangrijk:

- Het onderwijs wordt gegeven in een goede relatie tussen leerkracht en leerling en in een veilige en vertrouwde omgeving.
- Het onderwijs is gericht op de ontwikkeling van de hele leerling (hoofd, hart, handen).
- Het onderwijs doet recht aan verschillen; leerkrachten moeten keuzes kunnen maken die passen bij wat leerlingen nodig hebben in de ontwikkelingsfase waarin zij zich bevinden.
- Het onderwijs is gericht op groeiende, bij de leeftijd passende, verantwoordelijkheid van de leerlingen.

3.4 Didactische basis

De leermiddelen zijn onafhankelijk van een onderwijsconcept. Dat neemt niet weg dat er op basis van de identiteit en het pedagogisch ideaal wel enkele richtinggevende uitspraken zijn met betrekking tot de didactiek.

- In christelijk onderwijs op reformatorische grondslag is kennis meer dan zakelijke informatie. In het licht van schepping en voleinding krijgen de dingen die kinderen moeten leren een diepere betekenis. Het is de taak van de leerkracht om de leerstof over te dragen aan de leerlingen en hen in te leiden in de diepere betekenis. Didactische keuzes doen recht aan de rol van de leerkracht.
- Kinderen inleiden in betekenissen vraagt om tijd, aandacht en authentieke ervaringen. Leerlingen worden zo dicht mogelijk bij het onderwerp van de les gebracht, zodat ze nieuwsgierig worden, de stof gaan doorgronden en tot verwondering komen.
- Bij vorming gaat het er niet alleen om dat leerlingen de leerstof kunnen reproduceren. Zeker bij wezenlijke zaken is ook begrijpen en toepassen niet genoeg, maar is het doel het hart te raken. Werkvormen die gebruikt worden, dagen uit tot verinnerlijking.
- Het onderwijs is erop gericht dat leerlingen

De lesstof wordt aangeboden vanuit de christelijke identiteit en met eigen accenten. Hierbij wordt ook rekening gehouden met de door de overheid vastgestelde kerndoelen.

groeien in verantwoordelijkheid. Dat is onder andere terug te zien in ruimte voor leerlingen om zelf doelen te stellen en zelfstandig te leren en in de manier waarop samenwerking wordt ingezet.

- Leerlingen zijn sociale wezens, die zich ontwikkelen door interacties en relaties aan te gaan met anderen. Tegelijk willen we recht doen aan de verschillen tussen leerlingen. Didactische keuzes zijn er daarom op gericht dat kinderen samenblijven in het leerproces, maar daarbinnen hun individuele talenten leren ontdekken en ontwikkelen.

3.5 Samenstelling

Leermiddelen zijn er in verschillende samenstellingen: van alleen lesboeken tot volledig digitale methoden. Daartussenin zijn allerlei varianten

mogelijk. De SLRO zoekt naar de meerwaarde van digitale leermiddelen. Bij de keuze voor de samenstelling van de leermiddelen vinden we het volgende van belang:

- Leermiddelen mogen niet de regie overnemen van de leerkracht. We staan kritisch tegenover leermiddelen die de lesinhoud en -planning bepalen, bijv. via een algoritme.
- We hechten aan wezenlijk contact tussen leerlingen en leerkrachten en tussen leerlingen onderling. Echte ontmoetingen hebben de voorkeur boven virtuele ontmoetingen.
- Leermiddelen mogen niet leiden tot individualisme. Er moet voldoende ruimte blijven voor het gezamenlijk leren van de leerlingen. We staan daarom terughoudend tegenover

- In de leermiddelen is er aandacht voor onderwerpen die verbonden zijn met de identiteit. Denk bijvoorbeeld aan het scheppingsverhaal.
- In de leermiddelen wordt (ook) gebruik gemaakt van christelijke bronnen.
- De leermiddelen doen recht aan de werkelijkheid; fenomenen in de wereld komen aan de orde in samenhang, met een geschiedenis en de verticale dimensie.
- De leermiddelen hebben oog voor Gods grootheid in de schepping, maar ook voor de gebrokenheid in de wereld als gevolg van de zonde.
- De leermiddelen zijn doortrokken van de in 2.2 genoemde christelijke waarden. Een

*Leermiddelen
mogen niet de
regie overnemen
van de leerkracht.*

digitale leermiddelen die de focus leggen op een eigen leerpad voor elk kind.

- Digitale hulpmiddelen bieden goede mogelijkheden om het onderwijs te ondersteunen (differentiatie, feedback). Van deze mogelijkheden maken we graag gebruik.

3.6 Inhoud

De inhoud van leermiddelen verschilt uiteraard per vak, maar we hebben wel een aantal algemene uitgangspunten die we steeds terug willen zien.

- In de leermiddelen wordt met eerbied gesproken over God en de Bijbel.
- Uit de leermiddelen blijkt respect voor elk mens als schepsel van God en eerbied voor het leven. Van mensen worden geen idolen gemaakt.

taalmethode leert bijvoorbeeld niet alleen communiceren over praktische en alledaagse zaken, maar ook over zaken die te maken hebben met naastenliefde, trouw, etc.

- Thema's, teksten en illustraties passen bij een reformatorische levenswijze, bijvoorbeeld op het gebied van de zondagsbesteding, de gezinssamenstelling, kleding, keuzes op het gebied van muziek, vermaak en sport, de arbeidsmoraal, etc.
- Andere opvattingen en leefwijzen komen aan de orde waar dat relevant is, passend bij de leeftijd van de leerlingen en met reflectie vanuit de christelijke identiteit.
- De leermiddelen besteden aandacht aan het leren vormen van een mening en het maken van verantwoorde keuzes.

SLRO

Stichting voor
Leermiddelenontwikkeling
Reformatorisch Onderwijs

WWW.SLRO.NL